

400 lat pod opieką Maryi

400. rocznicę budowy kopułowej kaplicy grobowej pw. Matki Bożej Różańcowej wierni parafii pw. świętego Bartłomieja w Staszowie obchodzili w dniu 7 października 2010 r.

Kaplica ta zwana również kaplicą Tęczyńskich jest perłą okresu manieryzmu, wpisaną do katalogu Pomników sztuki w Polsce. Z naukowego punktu widzenia profesor Jerzy Z. Łoziński z Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk zaliczył ją do grupy kaplic kopułowych architektonicznie najdoskonalszych i opisał w swojej rozprawie doktorskiej.

Na przełomie XVI i XVII w. w Polsce wśród elity możnowładczej pod wpływem wybudowanej w latach 1519–1531 kaplicy Zygmuntowskiej zapanała moda na wznoszenie kaplic kopułowych przy istniejących już kościołach. Taką kaplicę w latach 1610–1618 przy kościele pw. świętego Bartłomieja wybudowali także Katarzyna i Andrzej Tęczyńscy, ówczesni właściciele miasta. Projekt powstał prawdopodobnie w otoczeniu Tomasza Nikla, jednego z najwybitniejszych kontynuatorów twórczości Santi Guccio.

Kaplicę wykonano na rzucie kwadratu i nakryto kopułą z latarnią, na bębnie zewnątrz ośmiobocznym, wewnątrz kolistym, wspartym na pendentywach. Jej charakterystycznym rysem jest wysmuklenie proporcji w stosunku do innych, wcześniej stawianych kaplic kopułowych. Szczególnie widoczne jest to we wnętrzu, co u niektórych budzi skojarzenie z głęboką „studnią”. Większość elementów kaplicy Tęczyńskich wykuto w warsztatach kamieniarskich w Pińczowie, które założył S. Gucci. Prawdopodobnie w zamyśle Tęczyńskich było wybudowanie typowej dla tamtych czasów kaplicy grobowej. Jednakże ze względu na głoszone przez Kościół wówczas treści kontrreformacyjne owa pierwotna funkcja została nieujawniona. Po roku 1600 w wielu budowlach nie wykonywano już nagrobków. Sprowadzano je do skromnych epitafiów czy tablic, albo nawet już tylko do herbów fundatorów, zwykle zawieszanych w sferze niebiańskiej, na pendentywach kopuły. Na takie redukcowanie świeckich elementów sepulkralnych miały wpływ wymagania, jakie w obliczu kontrreformacji stawiało duchowieństwo przy budowie obiektów sakralnych. Ponadto coraz częściej również funkcje grobowe były podporządkowane ogólnym funkcjom społeczno – propagandowym, zwłaszcza wprowadzanym przez bractwa religijne. W tej sytuacji głównym, a często jedy-

nym akcentem wnętrza stawał się ołtarz, który zgodnie z zasadami kompozycyjnymi zajmował ścianę naprzeciw wejścia. O ukrytej funkcji grobowej kaplicy Tęczyńskich świadczyć może jedynie heraldyka umieszczona w pendentywach nadająca rangę pomnika i sławiąca chwałę fundatora oraz wezwanie, poświęcone Matce Bożej Różańcowej. Było to typowe wezwanie, jakie nadawano kaplicom grobowym, gdyż wiercono, że Maryja jest pośredniczką u Boga i to Jej wstawiennictwo chcieli sobie zapewnić zmarli w oczekiwaniu na powtórne przyjście Zbawiciela.

Kaplica wyposażona została w trzy drewniane ołtarze. W ołtarzu głównym umieszczony został obraz Matki Bożej Różańcowej namalowany w kręgu znanego artysty Tomasza Dolabelli. W 1625 r. Katarzyna Tęczyńska sprowadziła także Mąsjonarzy, których zadaniem było m.in. szerzenie kultu maryjnego i modlitwa za dusze zmarłych fundatorów. W 1626 r. kaplicę konsekrował sufragan krakowski biskup Tomasz Oborski. W XVIII w. w jej wnętrzu wykonane zostały nowe, rokokowe ołtarze, a obraz Matki Bożej otrzymał srebrną sukienkę i korony, zachowane do dziś. Na przestrzeni wieków w kaplicy tej modlili się, jak wskazują na to materiały źródłowe nie tylko księża Mąsjonarze, ale również członkowie Bractwa Różańcowego i Bractwa Literackiego. Dlatego też w dniu 21 sierpnia 1828 r. papież Leon XII na prośbę biskupa Adama Prospera Burzyńskiego udzielił dla staszowskiej parafii świętego Bartłomieja odpustu zupełnego na wieczne czasy w dniu 7 października.

Kaplica Tęczyńskich w latach 2005–2006 za staraniem ks. prałata Henryka Kozakiewicza, proboszcza parafii przeszła gruntowną renowację. Nad wydobyciem jej piękna pracowała grupa konserwatorów z Krakowa pod kierunkiem Marcina Grzeszczyńskiego i Eweliny Dziopak-Grzeszczyńskiej. W dniu 22 października 2006 r. pracom tym pobłogosławił i kaplicę poświęcił bp Andrzej Dzięga – ówczesny ordynariusz diecezji sandzkiej. Dziś kaplica Tęczyńskich znów cieszy się dawnym blaskiem i jest niezwykle ważną wizytówką miasta. Dlatego należy być wdzięcznym Bogu, iż tak, jak 400. lat temu staszowianie modlili się w niej i podziwiali wyjątkowy kunszt projektantów i budowniczych swoich czasów, tak i dziś w kaplicy tej mogą również zachwycać się architekturą tej budowli oraz polecać opiece Maryi.

Agata Bazak; fot. Tomasz Urbanowicz

Wnętrze kaplicy Matki Boskiej Różańcowej

Kaplica Matki Boskiej Różańcowej